

Handreiking kwaliteitsverbetering landschap

Gemeente Valkenswaard

| 09 augustus 2021

RUIJTER
DE
HOEVEN

In het kort

Een aantrekkelijk en veerkrachtig landschap!

U heeft plannen om nieuwbouw, een bedrijfsuitbreiding of een nieuwe functie in het buitengebied te realiseren. De gemeente wil u daar graag bij helpen! We nodigen u uit om met uw ontwikkeling een bijdrage te leveren aan het fraaie Valkenswaardse landschap.

De gemeente Valkenswaard is trots op haar 'groene gezicht' en wil dat behouden voor toekomstige generaties inwoners en bezoekers: oftewel *groen is ons goud!*

Een mooi en aantrekkelijk landschap draagt bij aan een fijne woonomgeving voor onze bewoners en is een plek van ontspanning voor recreanten uit de Brainportregio. Bovendien is een aantrekkelijke leefomgeving van groot belang voor het vestigingsklimaat in onze gemeente.

Wij willen u dan ook uitnodigen om het landschap vanaf het begin mee te nemen in de uitwerking van uw initiatief. Deze handreiking is opgesteld om u daarbij van informatie te voorzien.

Doel en status document

Dit document biedt u hulp bij het opstellen en uitwerken van een erfinrichtingsplan en bij het invulling geven aan de provinciale regeling 'kwaliteitsverbetering van het landschap'. De handreiking is tevens kader waaraan de gemeente zulke plannen toetst.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is beschreven wat de gemeente verwacht van een erfinrichtingsplan. Ook is beschreven wat zij van u verwacht als uw ontwikkeling dermate omvangrijk is dat er tevens een investering in de kwaliteitsverbetering van het landschap nodig is.

Hoofdstuk 3 gaat in op de procedure en wat dan de wederzijdse verwachtingen zijn, zowel bij het indienen van een erfinrichtingsplan en ook bij een plan voor de kwaliteitsverbetering van het landschap.

In hoofdstuk 4 wordt toegelicht hoe een erf in het landschap is opgebouwd en hoe u daar in uw plannen voor erf en landschap rekening mee kunt houden.

In hoofdstuk 5 is uitgelegd wat de kenmerken van de verschillende landschpstypen in Valkenswaard zijn en welke landschapselementen daar bij horen. Ook is er een lijst van boom- en struiksoorten opgenomen.

In hoofdstuk 6 zijn de maatregelen voor landschappelijke kwaliteitsverbetering uitgewerkt.

WAT IS LANDSCHAPPELIJKE INPASSING?

Landschappelijke inpassing is het aanpassen of inkleden van een gebouw of gebruik, zodat dit een vanzelfsprekend onderdeel gaat vormen van het landschap. De (erf)beplanting is daarbij erg belangrijk, maar ook de plaatsing van het gebouw op het erf, de architectuur en het materiaalgebruik van een nieuw gebouw dragen bij aan een goede inpassing.

De keuze van de inrichting van het erf en van de beplantingen wordt bepaald door:

- het landschapstype en de specifieke locatie daarin.
- uw dagelijks gebruik op het erf.
- de aard en omvang van de beoogde ontwikkeling.

WAT IS LANDSCHAPPELIJKE KWALITEITSVERBETERING?

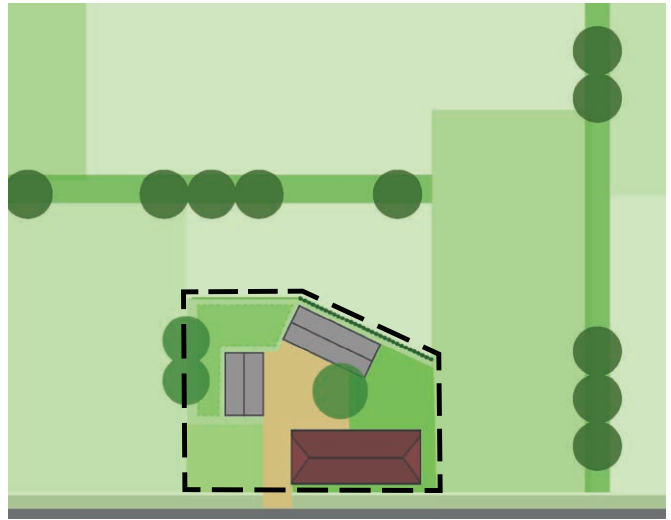
De Provincie Noord-Brabant schrijft in haar beleid voor dat bij een omvangrijkere ontwikkeling in het buitengebied een tegenprestatie hoort. De ontwikkeling dient dan gepaard te gaan met een investering in het landschap op basis van een financiële berekening. Er kunnen dan maatregelen worden getroffen die bijdragen aan de doelen voor het Valkenswaardse landschap.

Het gaat dan om de volgende maatregelen:

- de aanleg van landschapselementen buiten het bestemmingsvlak, zoals een houtwal of een struweelrand.
- het behoud of herstel van cultuurhistorisch waardevolle bebouwing of elementen.
- het slopen van ontsierende bebouwing.
- bijdrage aan de recreatieve structuur: bijvoorbeeld aanleg wandelpad of picknickplek.
- aanleg van een stukje natuur in het 'Natuur Netwerk Brabant'.

Wanneer u niet in de situatie bent om dergelijke maatregelen uit te voeren, dan bestaat er de mogelijkheid dat u een financiële bijdrage stort in het landschapsfonds van de gemeente. Uit dit fonds worden projecten betaald die in het Landschapsonwikkelingsplan (LOP) van de gemeente zijn geagendeerd.

Huidige situatie

Landschappelijke inpassing
gebeurt op en/of direct aansluitend op het ERF

Landschappelijke kwaliteitsverbetering
gebeurt buiten het erf/bestemmingsvlak

2 De spelregels

Drie categorieën

De verplichting van landschappelijk inpassing en kwaliteitsverbetering van het landschap is vastgelegd in de Omgevingsverordening van de provincie Noord-Brabant en in de Structuurvisie Valkenswaard (gemeente Valkenswaard, 2013). De regel is in principe van toepassing op alle ruimtelijke ontwikkelingen buiten het bestaand stedelijk gebied. Maar omdat niet alle ontwikkelingen eenzelfde impact hebben op het landschap worden er verschillen gemaakt. Deze verschillen zijn uitgewerkt in drie categorieën:

Categorie 1

- Ruimtelijke ontwikkelingen met nauwelijks tot geen landschappelijke invloed.
- Er wordt geen landschappelijke inpassing gevraagd en ook geen kwaliteit verbeterende maatregelen.

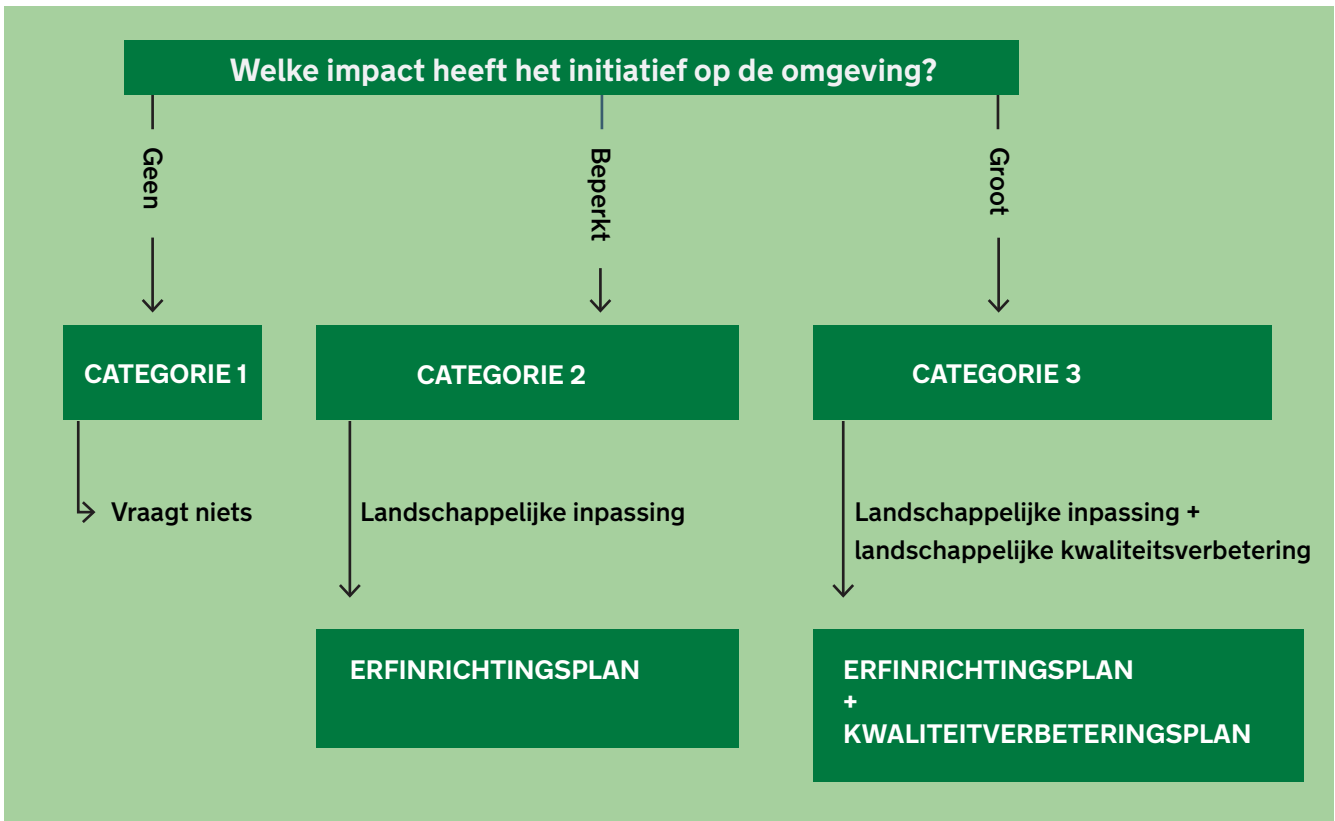
Categorie 2

- Ruimtelijke ontwikkelingen met relatief weinig landschappelijke invloed en die van nature aan het buitengebied zijn gebonden of die plaatsvinden in daarvoor aangewezen gebieden.
- De ontwikkeling dient landschappelijk te worden ingepast en daarvoor wordt een erfinrichtingsplan opgesteld. Landschappelijke inpassing dient altijd te gebeuren op de kavel/het bouwblok zelf of er direct tegenaan.
- Kwaliteitsverbetering van het landschap is bij deze ontwikkelingen niet nodig.

Categorie 3

- Ruimtelijke ontwikkelingen met een grotere invloed op het landschap dan de ontwikkelingen uit de twee eerste categorieën.
- Wanneer er bestemmingswinst gecreëerd wordt dient een deel hiervan te worden geïnvesteerd in de verbetering van de landschappelijke kwaliteit.
- Die kwaliteitsverbetering staat los van de plicht om uw initiatief goed in te passen. Er wordt dus én om landschappelijke inpassing van de ontwikkeling gevraagd én om extra kwaliteitsverbeterende maatregelen in het landschap.
- De aanleg van landschapselementen die meedoen met de kwaliteitsverbetering dienen altijd buiten het bouwvlak en/of bestemmingsvlak gerealiseerd te worden.

In bijlage 2 zijn de ontwikkelingen per categorie in een overzicht geplaatst. Niet alle ruimtelijke ontwikkelingen blijken altijd één op één in een categorie te plaatsen. In dergelijke situaties zal in overleg tussen U als initiatiefnemer, de gemeente en de provincie naar maatwerkoplossingen worden gezocht. Die zijn dan wel in lijn met de intenties uit deze notitie.

Spelregels landschappelijke inpassing

Bij de uitvoering van de landschappelijke inpassing in categorie 2 en 3, verbeeld in een erfinrichtingsplan, hanteert de gemeente Valkenswaard de volgende uitgangspunten:

1. Bij de invulling van de landschappelijke inpassing dienen alle zijden van het erf beoordeeld te worden op een kwalitatief goede inpassing in het landschap. Dus ook als een uitbreiding maar aan 1 zijde plaatsvindt. De voortuin vraagt geen inpassing, maar een solitaire boom en/of haag kan het straatbeeld wel versterken. Bebouwing hoeft niet altijd in zijn geheel aan het zicht te worden onttrokken door brede beplantingen, dit ligt aan de maat en schaal van de bebouwing.
2. Bestaande vitale en landschappelijk passende erfbeplantingen maken onderdeel uit van de inpassing. Nieuwe beplanting wordt enkel voorgesteld daar waar het nodig is.
3. Tuinplanten en beplantingen die niet gebiedseigen zijn (bijvoorbeeld coniferen, laurier, bolacacia) maakt geen deel uit van de inpassing. Het heeft de voorkeur deze beplantingen te vervangen door inheemse soorten. In dat geval kan het wel worden 'meegeteld' als landschappelijke inpassing.
4. Landschappelijke inpassing in categorie 2 en 3 moet altijd, men kan bijvoorbeeld geen vrijstelling voor krijgen door storting in het landschapsfonds.

Spelregels kwaliteitsverbetering van het landschap

Berekening van financiële bijdrage

De hoogte van de bijdrage die u levert aan de kwaliteitsverbetering van het landschap (categorie 3) is afhankelijk van de waardestijging van de planologische wijziging (de zogenaamde bestemmingswinst). Tenminste 20% van die waardestijging moet worden geïnvesteerd in kwaliteit verbeterende maatregelen in het landschap. Hierbij worden voor het bepalen van de bestemmingswinst gestandaardiseerde normbedragen gehanteerd. Deze verschillen per soort ontwikkeling. De normbedragen worden jaarlijks geïndexeerd. Bij de gemeente kunt u de meest recente bedragen opvragen. In de bijlage zijn de normbedragen opgenomen op basis van het prijspeil 2021.

Investing en berekening van de kwaliteitsbijdrage

Indien de kwaliteitsverbetering wordt uitgevoerd middels de aanleg van landschapselementen, dient de tegenprestatie berekend te worden op basis van de normbedragen uit de Stimuleringsregeling Landschap (STILA). Daarbij worden alleen de inrichtingskosten meegenomen, plus de inboet en de beheerkosten voor het eerste jaar na aanleg. Beheer en in stand houding in de jaren daarna komen niet in aanmerking.

Ook kan bij aanleg van een landschapselement zoals een houtwal of poel de waardevermindering van de grond worden meegerekend. Voorwaarde is dan wel dat dat dit element wordt bestemd als groen of natuur.

Let op: STILA is ook een subsidieregeling. Het bedrag dat u als tegenprestatie moet inbrengen in verband met uw initiatief komt niet in aanmerking voor die subsidie! Ook eventueel ontvangen subsidie voor landschappelijke inpassing mag niet worden ingezet als tegenprestatie.

Elementen waarvoor de STILA geen normbedrag kent, maar die duidelijk kunnen bijdragen aan de kwaliteit van het landschap kunnen met een offerte van een leverancier worden beoordeeld. Deze offerte dient dan opgenomen te worden in de berekening. Het gaat dan bijvoorbeeld om het plaatsen van een picknickplek, het vervangen van gebiedsvreemde beplanting of van een kwalitatieve verbetering van een storende gevel.

Indien op de gronden van de initiatiefnemer geen mogelijkheden zijn voor het uitvoeren van de kwaliteitsverbetering dan bestaat er de mogelijkheid dat u een financiële bijdrage stort in het landschapsfonds van de gemeente. Uit dit fonds worden projecten betaald die in het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) van de gemeente zijn geagendeerd.

Aanvullende spelregels

- Bestaande beplanting, bestaande poelen, paden en dergelijke kunnen geen onderdeel zijn van de berekening van de kwaliteitsverbeterende maatregelen. Alleen nieuwe inrichting komt daarvoor in aanmerking.
- Houd rekening met ruimte voor onderhoud: watergangen, overpad, zakelijk recht etc. Die oppervlaktes kunnen geen deel uitmaken van inpassing of kwaliteitsverbetering.
- Waterberging maakt geen deel uit van de inpassing of kwaliteitsverbetering. Een poel (wel mogelijk als maatregel kwaliteitsverbetering) kan ook nooit een waterberging zijn in verband met kwaliteit van het water, dit zijn dan ook altijd twee verschillende elementen.

3 Procedure

Verkenning/intake

Intake en opstellen van principeschets

Uw idee, initiatief of plan begint met een verkenning: wat wil ik, wat is mogelijk, wat kost het en wat levert het op. Neem daarin vanaf het eerste begin het aspect landschap mee. Uw initiatief maakt immers deel uit van het landschap en wat is er mooier dan dat uw initiatief en het landschap samen tot een meerwaarde leiden. Wanneer u uw initiatief inclusief de mogelijkheden voor een inpassing en kwaliteitsverbetering voorlegt aan de gemeente kunnen we het totaal beter beoordelen. Daarbij is het belangrijk dat u tijdig met de gemeente afstemt in welke categorie uw initiatief valt.

We raden u aan om vanaf het begin bij te laten staan door een gekwalificeerd adviesbureau (tuin- en landschapsarchitect, bureau voor ontwerp en aanleg van groenvoorzieningen). Zij hebben kennis van landschap, beplanting en van de eisen en randvoorwaarden die aan de inpassing en kwaliteitverbetering worden gesteld. Uiteindelijk moet het plan kwaliteit aan de omgeving toevoegen, binnen de mogelijkheden van het dagelijks gebruik op het erf. Dat is de inzet!

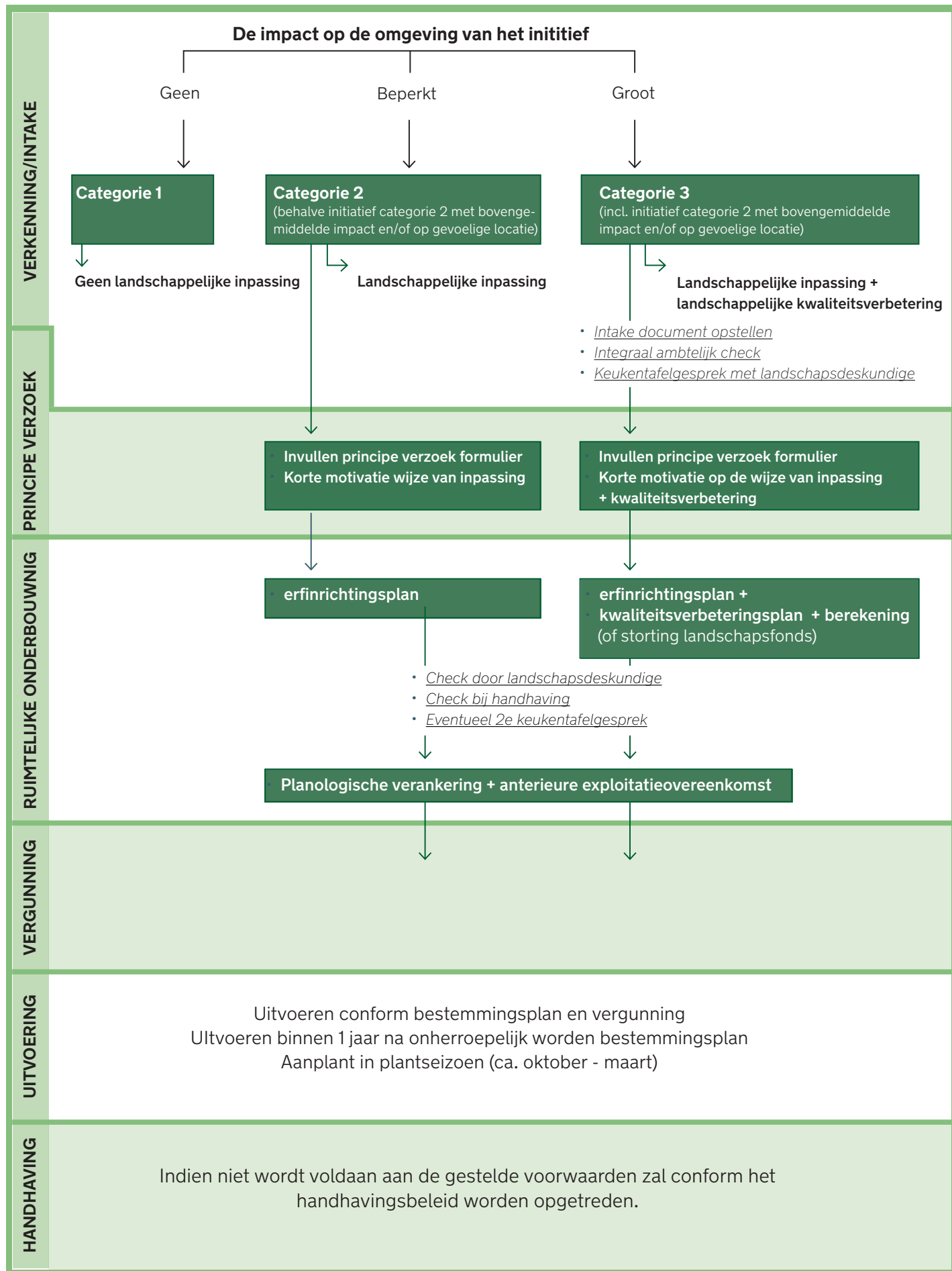
Aanvraag keukentafelgesprek

Indien u al weet dat uw initiatief een relatief grote impact heeft op de omgeving (bijvoorbeeld een uitbreiding van de bebouwing of omvorming van een functie) denkt de gemeente graag met u mee over wat passend is bij de gebruikseisen van uw perceel en de mogelijkheden om bij te dragen aan het landschap. U kunt dan ook bij de gemeente een keukentafelgesprek aanvragen met de landschapsdeskundige. Zo kunt u samen beoordelen wat een passende oplossing is.

HOE GAAT U AAN DE SLAG?

- Breng uw huidige situatie en ontwikkelingswensen op een plattegrond in beeld. Breng daarop ook de gebruiksruimten in beeld, bijvoorbeeld kuilplaten of logistieke ruimten.
- Verdiep u in het landschap waar uw erf zich bevindt. Bekijk daarvoor het landschapsontwikkelingsplan op de website van de gemeente. Kijk ter inspiratie ook eens op www.topotijdreis.nl om te kijken hoe het landschapsbeeld er vroeger uitzag en of er elementen terug te brengen zijn. Beoordeel het type erf dat u heeft.
- Beoordeel uw erf vanuit alle 4 de kanten en beoordeel waar beplantingen de uitstraling van het erf kan versterken en er een samenhangend geheel van beplanting en bebouwing ontstaat.
- Beoordeel de ruimte die er is voor een groene inpassing van nieuwe bouwwerken.
- Kijk naar fraaie voorbeelden in de omgeving ter inspiratie.
- Schets uw ideeën op papier, bespreek ze met een deskundige en vraag eventueel een keukentafelgesprek aan met de gemeentelijk landschapsdeskundige.

OVERZICHT PROCESSTAPPEN

Het principeverzoek

Wanneer u een principeverzoek indient, vragen we u voor wat betreft landschap twee zaken aan te tonen: in welke categorie uw verzoek hoort en hoe en waar u de landschappelijke inpassing wilt realiseren. Indien relevant benoemt u ook de kwaliteitverbeterende maatregelen. Dat doet u op een schets op schaal. Op de schets zijn uw ontwikkelingswensen aangegeven en met welke beplantingselementen de landschappelijke inpassing en kwaliteitsverbetering wordt vormgegeven.

Stem in deze fase ook af met uw bureu. Zo voorkomt u dat u later problemen ondervindt, bijvoorbeeld omdat ze het niet eens zijn met hoge beplanting nabij hun perceel.

De ruimtelijke onderbouwing

Wanneer het principeverzoek wordt gehonoreerd stelt u vervolgens een ruimtelijke onderbouwing op. Voor wat betreft landschap zijn daarbij de volgende twee onderdelen relevant:

1. U stelt een uitgewerkt erfinrichtingsplan en indien relevant (bij categorie 3) een kwaliteitsverbeteringsplan op. Hierin geeft u op een duidelijke leesbare kaart op schaal aan waar de kadastrale eigendomsgrenzen liggen, waar de benodigde oppervlaktes aan de maatregelen worden gerealiseerd, welke beplantingssoorten en materialen u gebruikt. U licht een en ander toe in een korte plantoelichting
2. Daarnaast geeft u aan wat de investeringskosten zijn van de inpassing en de kwaliteitsverbetering (op basis van de normbedragen uit de STILA) en hoe deze zich verhouden ten opzichte van de waardevermeerdering die uw ontwikkeling gaat genereren.

Uitvoering van het plan

Voor het uitvoeren van de werkzaamheden kunt u het best terecht bij een gekwalificeerd bedrijf: een bedrijf gespecialiseerd in landschapsinrichting of cultuurtechniek. Gaat het om de inpassing van een wat kleinschaliger erf dan zijn er ook (in natuurlijk tuinieren gespecialiseerde) hoveniers. En wellicht zijn er ook werkzaamheden die u zelf kunt uitvoeren. Het planten doet u bij voorkeur in het najaar, dat biedt de beste kans op aangroei van de bomen.

Wat op de gemaakte tekening staat aangegeven moet ook zo worden gerealiseerd. Dus de plaats en de omvang van de beplanting moeten overeen komen wat in de overeenkomst met de gemeente is afgesproken. Wanneer het werk gerealiseerd is meldt u het gereed bij de gemeente. Dat mag maximaal een jaar zijn na oplevering van uw gebouwde ontwikkeling. U bent verplicht om het aangelegde op eigen kosten ook als zodanig te onderhouden. Na uitvoering controleert de gemeente het fraaie eindresultaat!

AANLEVEREISEN

Een plantoelichting

Daarin worden de keuzes onderbouwd in relatie tot het betreffende landschap. Dit kan in een bijlage bij het bestemmingsplan of integraal opgenomen worden in de bestemmingsplantoelichting. De hoofdstukindeling van de toelichting bestaat uit de volgende onderdelen:

- korte beschrijving van de situatie en het initiatief.
- beknopte analyse van de landschappelijke context en de huidige situatie van het erf.
- toelichting op de gekozen inrichting, 'waarom - wat - waar'.

Erfinrichtingsplan

Een erfinrichtingsplan. Zij bestaat uit 3 pagina's. Op de eerste pagina is een beeld opgenomen van de huidige situatie. Op pagina 2 is een overzichtstekening uitgewerkt met daarop:

- Bestaande en toekomstige bebouwing;
- Bestaande, toekomstige en eventueel te verwijderen beplanting;
- Bestaande en toekomstige verhardingen;
- Aanvullende aspecten als inrit, watergangen, te realiseren waterberging, onderhoudsstroken;
- Maatvoering van de breedte en oppervlaktes van inrichtingselementen.

Op de 3e pagina zijn de inrichtingsaspecten van de beplanting uitgewerkt: plantlijst met aantallen, soorten, maten, plantverbanden en plantafstanden. Ook kan een offerte van groenondernemer die het plan gaat uitvoeren worden toegevoegd als overzicht van de aantallen en plantgegevens.

Kwaliteitsverbeteringsplan

1. Voor initiatieven in categorie 3 dient het erfinrichtingsplan aangevuld te worden met een uitwerking van de landschappelijke kwaliteitsverbetering, weergegeven op een overzichtstekening met daarop de maatregelen, met maatvoering van breedtes en de oppervlaktes van inrichtingselementen.
2. Een berekening van zowel het compensatiebedrag als wel hoe het compensatiebedrag wordt ingevuld (op basis van de genoemde normbedragen)

4 Het landschap van Valkenswaard

De kenmerken van het landschap

Valkenswaard heeft verschillende landschappen die zich uiterlijk van elkaar onderscheiden. Zo is de kleinschalige omgeving van Borkel en Schaft duidelijk anders dan het grootschalige open landbouwgebied van de Schaftse Heide en is het beekdal van de Dommel anders dan de bossen en heide van de Malpie.

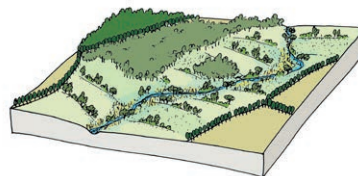
In principe zijn er vier landschappen te onderscheiden:

1. Het beekdallandschap
2. Het akkerdorpen en kampenlandschap
3. Het jonge ontginningenlandschap op de oude heide
4. Het bos- en heidelandschap

Het laatste landschap is in deze handreiking niet verder beschreven omdat het vooral deel uit maakt van het Natuurnetwerk Brabant. In die gebieden zijn er bijna geen ontwikkelingen mogelijk. Op de volgende bladzijden zijn de kenmerken van de andere drie landschappen beschreven en is er een streefbeeld voor geschetst. Aan dat streefbeeld kunt u met uw initiatief een bijdrage leveren. Het landschapsontwikkelingsplan gaat dieper op deze materie in. Dit plan kunt u raadplegen op de website van de gemeente.

Beekdallandschap

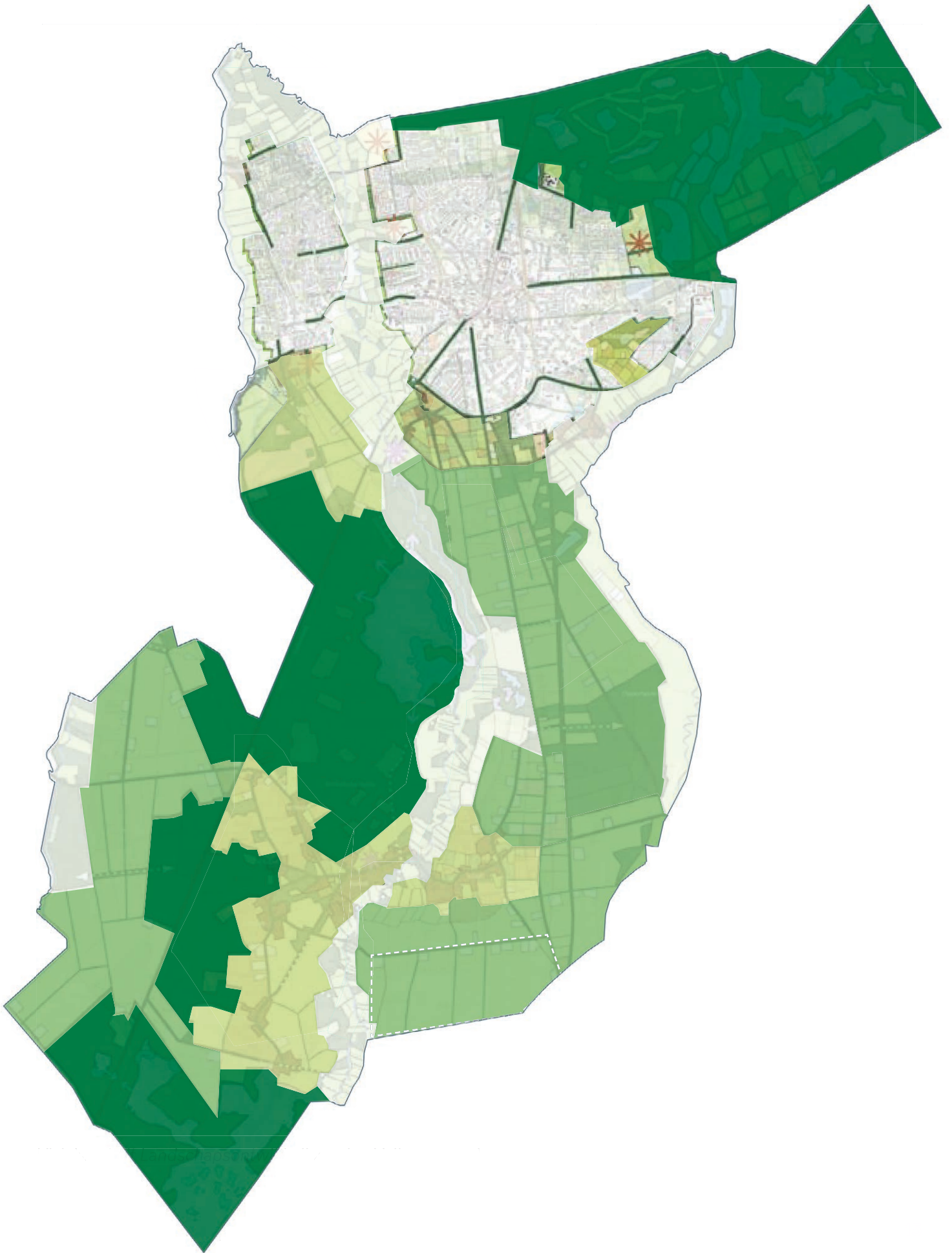
Akkerdorpen en kampenlandschap

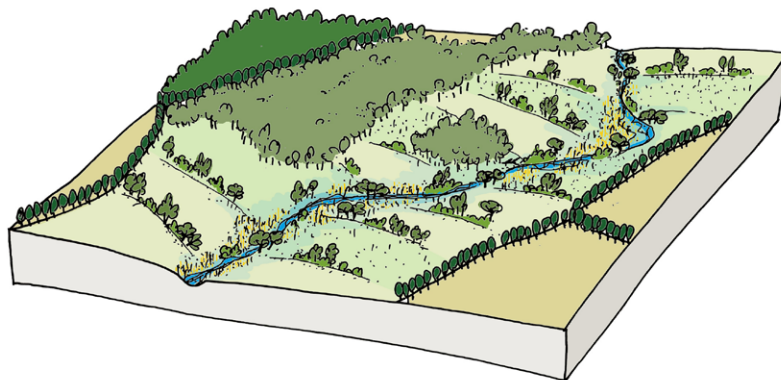
Jonge ontginningen landschap

Bos en heidelandschap (niet verder uitgewerkt in dit kader)

Beekdallandschap

Landschappelijke inrichtingselementen

Elzensingels en struweelhagen

Rij knotbomen of griendjes

Bloemrijk grasland

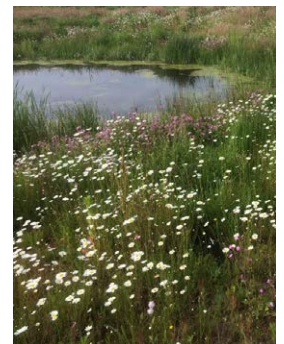
Karakteristiek en streefbeeld

- meanderende loop van de beek met natuurvriendelijke oeverzone.
- kleinschalig landschap met een afwisseling van kruiden- en faunarijke graslandjes, houtsingels (els en wilg) en broekbosjes.

Voor een uitgewerkt streefbeeld voor uw gebied check het landschapontwikkelingsplan Valkenswaard

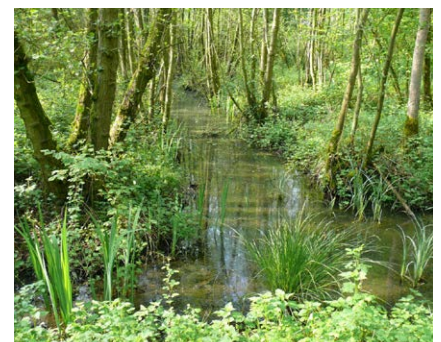
Poel

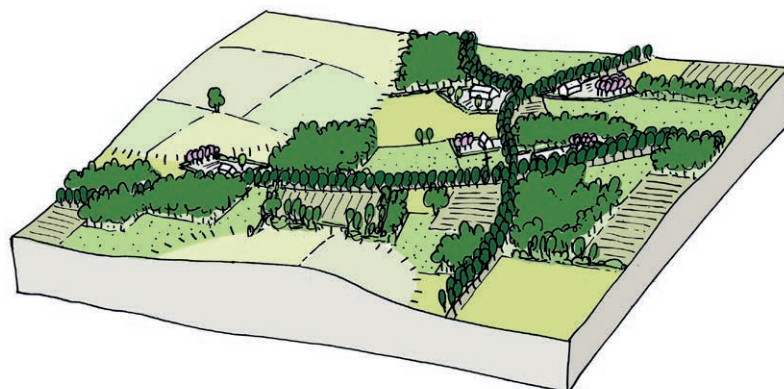
Natuurvriendelijke oever

Broekbosjes

Akkerdorpen en kampenlandschap

Landschappelijke inrichtingselementen

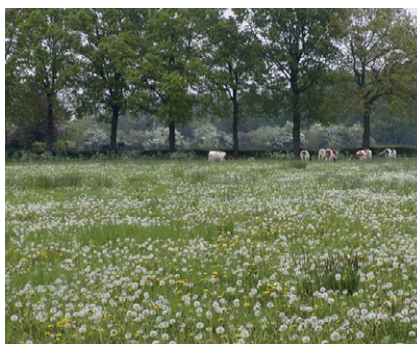
Houtwal en (hak)houtsingel

Hakhoutbosje, geriefbosje of bos

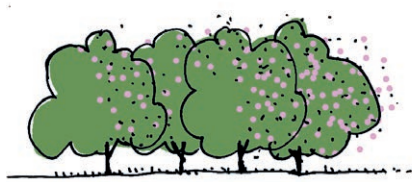
Graslanden (kruidenrijk)

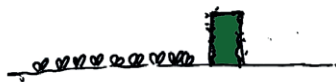
Karakteristiek en streefbeeld

- kleinschalig halfopen landschap
- onregelmatige verkaveling en vaak bolligende akkers met perceelsrandbeplanting
- organisch lopende, vaak smalle wegen met wegbeplanting
- kleine (woon)erven gecentreerd langs het lint of kleine buurtschappen
- diversiteit van (erf)beplantingen: hagen, struweel, bomen, bosjes, fruitgaard.

Voor een uitgewerkt streefbeeld voor uw gebied check het landschapsontwikkelingsplan Valkenswaard

Hoogstamboomgaard

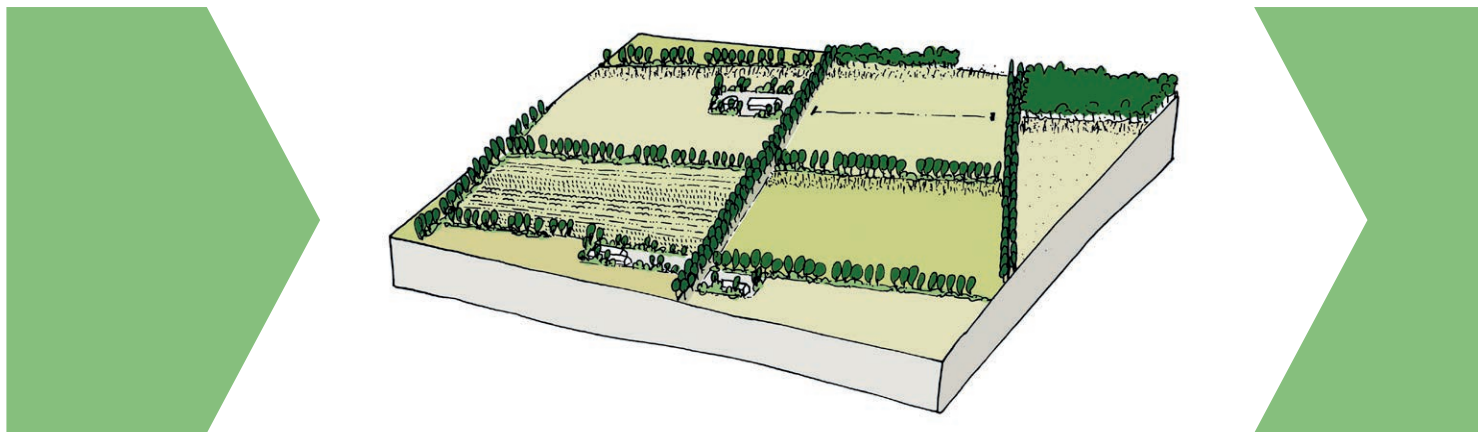
Knip- of scheerheg (max. 120cm hoog)

Markante solitaire boom of bomenrij

Jonge ontginningenlandschap

Landschappelijke inrichtingselementen

Houtwal, houtsingel of bossingel

Hakhoutbosje, geriefbosje of bos

Struweelrand

Karakteristiek en streefbeeld

- grootschalig open landschap
- rationele verkaveling omzoomd door singels en houtwallen haaks op de weg
- wegbeplanting van eikenlanen
- grotere bedrijfsmatig opgezette erven, robuust ingepast met houtwallen en singels
- akkerranden ten behoeve van biodiversiteit
- in weidevogelgebied alleen akkerrandmengsel en geen opgaande beplantingen

Voor een uitgewerkt streefbeeld voor uw gebied check het landschapsonwikkelingsplan Valkenswaard

Akkerrand

Bomenrij, bomenlaan

Infiltratiesloot

Beplantingslijst per landschapstype

Ieder landschap heeft zijn eigen specifieke beplantingssoorten die traditioneel worden gebruikt bij de inrichting van erf en landschap. Het zijn soorten die voor de bewoners en gebruikers van nut zijn en die passen bij de groeistandigheden van de plek waar ze aangeplant worden. Nieuwe beplanting moet daarbij aansluiten. Dat betekent dat het gebruik van 'tuinsoorten' zoals bijvoorbeeld laurier, coniferen, rhododendrons of siergrassen niet wenselijk is.

Veel toegepaste soorten die passend zijn in het landschap zijn in de tabel hiernaast opgenomen. Er zijn nog meer variaties mogelijk, zie daarvoor bijlage 3.

Overige randvoorwaarden bij de keuze van beplantingen:

- denk na over een goede mix van soorten, bijvoorbeeld bij een gemengde struweelhaag.
- geen vormbomen, zoals een kubusbeuk of zuileik.
- minimale aanplantgrootte van een boom is 12-14 cm.

Beekdallandschap

Erfinpassing

(Solitaire) boom op het erf

- Zomereik (*Quercus robur*)
- Zwarte populier (*Populus nigra*)
- Notenboom (*Juglans regia*)

Hagen rondom het erf of om de tuin

- Beuk (*Fagus sylvatica*)
- Veldesdoorn (*Acer campestre*)
- Meidoorn (*Crataegus monogyna*)

Kwaliteitsverbetering landschap

Solitaire bomen

- Zwarte els (*Alnus glutinosa*)
- Schietwilg (*Salix alba*)
- Zachte berk (*Betula pubescens*)
- Grauwe wilg (*Salix cinerea*)

Elzensingels

- Zwarte els (*Alnus glutinosa*)

Grienden

- Geoorde wilg (*Salix aurita*)
- Grauwe wilg (*Salix cinerea*)

Broekbosje

- Grauwe wilg (*Salix cinerea*)
- Zwarte els (*Alnus glutinosa*)
- Schietwilg (*Salix alba*)

Akkerdorp en kampenlandschap

Erfinpassing

(Solitaire) boom op het erf

Zomereik (*Quercus robur*)
(Lei)linde (*Tilia europaea* 'Pallida')
Notenboom (*Juglans regia*)
Tamme kastanje (*Castanea sativa*)
Hoogstamfruitboom

Hagen rondom het erf of om de tuin

Beuk (*Fagus sylvatica*)
Veldesdoorn (*Acer campestre*)
Meidoorn (*Crataegus monogyna*)
Haagbeuk (*Carpinus betulus*)

Kwaliteitsverbetering landschap

Solitaire bomen

Zomereik (*Quercus robur*)
Zomerlinde (*Tilia vulgaris*)
Ruwe berk (*Betula Pendula*)

Bomen in houtwallen en -singels

Zommerreik (*Quercus robur*)
Haagbeuk (*Carpinus betulus*)
Zomerlinde (*Tilia vulgaris*)
Ruwe berk (*Betula pendula*)

Struweel(heg) houtwallen en -singels

Meidoorn (*Crataegus monogyna*)
Hazelaar (*Corylus avelana*)
Veldesdoorn (*Acer campestre*)
Kornoelje (*Cornus sanguinea*)
Hondsroos (*Rosa canina*)
Vuilboom (*Rhamnus frangula*)

Jonge ontginningenlandschap

Erfinpassing

(Solitaire) boom op het erf

Zomereik (*Quercus robur*)
Beuk (*Fagus sylvatica*)
Notenboom (*Juglans regia*)
Hoogstamfruitboom

Hagen rondom het erf of om de tuin

Beuk (*Fagus sylvatica*)
Haagbeuk (*Carpinus betulus*)
Veldesdoorn (*Acer campestre*)
Meidoorn (*Crataegus monogyna*)

Kwaliteitsverbetering landschap

Solitaire bomen

Zomereik (*Quercus robur*)
Zomerlinde (*Tilia vulgaris*)
Ruwe berk (*Betula Pendula*)

Bomen in houtwal en houtsingel

Zomereik (*Quercus robur*)
Ruwe berk (*Betula pendula*)
Zomerlinde (*Tilia vulgaris*)

Struweel(heg) houtwallen en -singels

Vuilboom (*Rhamnus frangula*)
Lijsterbes (*Sorbus aucuparia*)
Gelderse roos (*Viburnum opulus*)
Hazelaar (*Corylus avelana*)
Krent (*Amelanchier lamarckii*)

5. Erfinpassing

Geen erf lijkt op de ander en toch zijn er overeenkomsten. De ouderdom van het erf en in welk landschap het erf ligt zijn vaak van invloed op hoe het er nu uit ziet. Een traditioneel erf aan de Voorste Brug ziet er anders uit dan een erf in het jonge landschap van de Schaftse Heide. Ook het huidige gebruik heeft grote invloed op het uiterlijk. Een erf dat nog volop in agrarisch gebruik is, onderscheidt zich van een erf waar nu alleen nog maar wordt gewoond.

Een landschappelijk inpassingsplan betreft vaak een erf. In dit hoofdstuk zijn twee ‘archetypen’ van erven beschreven die beide in het landschap van Valkenswaard voorkomen. Ze zijn bedoeld als inspirerende voorbeelden waarmee u ideeën op kunt doen voor de landschappelijke inpassing van uw eigen erf. Niet als blauwdrukken die overal op van toepassing zijn. De uitgangspunten in het groene kader zijn leidend bij de beoordeling van uw initiatief.

1. Het kleinschalige erf

Karakteristiek

Boerenerven zoals die van oorsprong in Valkenswaard voorkwamen hebben hun eigen specifieke typologie. De basis bestaat uit de kenmerkende langgevelboerderij met aan de ene zijde een woondeel en aan de andere zijde de stal. Voor de Brabantse erven gold: ‘het nut gaat voor de sier’. Knip- en scheerhagen waren bijvoorbeeld bedoeld om het erf af te scheiden en in compartimenten op te delen. Hakhoutbosjes leverden brandstof voor de bakoven. Er stonden verschillende fruitbomen, zodat een lange periode fruit voorhanden was. Walnoten en hazelaars leverden voedselrijke noten voor in de winter. Verder waren er kleine weiltes voor de dieren. Later in de tijd kwam er meer bebouwing bij, zoals aanvullende stallen en schuurtjes.

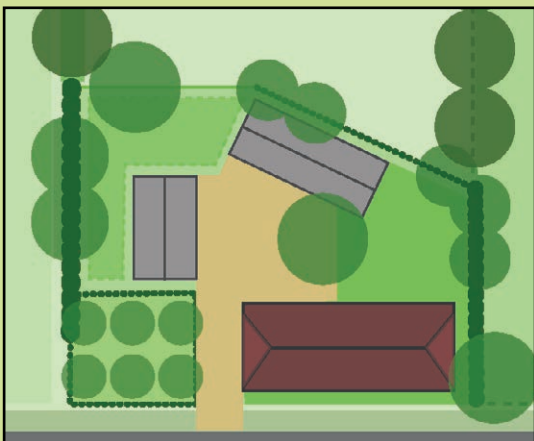
Streefbeeld

De meeste oorspronkelijke en kleinschalige erven liggen aan oude bebouwingslinten of buurtschappen, waaronder de Voortste Brug en de Zeelberg. Ze vertellen het verhaal van het ontstaan van het landschap. De oudere clusters, hebben nog een sterke authenticiteit die door bewoners en recreanten enorm wordt gewaardeerd. Deze kwaliteiten wil de gemeente dan ook behouden en versterken. Dat betekent niet dat er geen ontwikkeling mogelijk is, integendeel. De gemeente wil wel dat nieuwe ontwikkelingen zich aansluiten bij deze kleinschalige en authentieke karakteristiek. Indien er gebouwd wordt, is de opbouw van het traditionele boerenerf dan ook het uitgangspunt en inspiratiekader.

Uitgangspunten van het kleinschalig erf

1. Een erf is een herkenbaar ensemble in het landschap en bestaat uit gebouwen, erfinrichting en beplanting.
2. Het hoofdvolume (de langgevelboerderij) is georiënteerd aan de straat. De overige bouwwerken zijn gegroepeerd aan een gemeenschappelijke ruimte.
3. Een erf heeft één duidelijke hoofdentree/inrit.
4. Zowel architectuur als erfinrichting kenmerkt zich door ingetogenheid en soberheid en sluit zich aan bij wat er van oudsher is.
5. Een erf heeft een 'voor-' en 'achtererf': de 'sierzijde' en de 'werkzijde'.
6. De erfbeplanting aan de voorzijde bestaat uit de voortuin met sierbeplanting of gazon.

7. De zijkanten en achterzijde hebben een lossere aanplant, die kan bestaan uit verschillende beplantingselementen:
  - een geschoren haag (100 cm breed, 120 cm hoog)
  - enkele solitaire landschapsbomen
  - een struweelheg (min 2 meter breed)
  - een fruitboomgaard
  - een klein bosje
  - een houtsingel (min. 3 meter breed)
8. Gebruik geen rasters of hek. Wanneer het niet anders kan, maak het hek of raster dan niet hoger dan 1 meter. Gebruik bij voorkeur natuurlijke materialen zoals kastanjehouten palen en hekken.

Inspiratie inpassing kleinschalige (boeren)erf

Losse erfbeplanting aan achterzijde

Grasveldjes, hagen en landschapsbomen

Dichtere inpassing van een uitgegroeide boomsingel

Langgevelboerderij met beukenhaag

---

2. Het bedrijfsmatig doorontwikkeld erf

Karakteristiek

In de vorige eeuw ontstonden grootschaliger erven. Bestaande erven werden als gevolg van schaalvergroting omvangrijker en in de nieuw ontgonnen heidevelden werden ontginningsboerderijen gesticht. Eén voor één werden er steeds grotere schuren en stallen achter de langgevel- of ontginningsboerderij opgericht. Zij waren gegroepeerd rondom een functionele binnenplaats en werden ontsloten vanuit één inrit (later vanuit logistiek oogpunt soms twee). Rondom de schuren ontwikkelde zich meer robuustere erfbeplantingen, bijvoorbeeld een houtsingel of bomenrij, die beschutting bood tegen wind en zon.

Streefbeeld

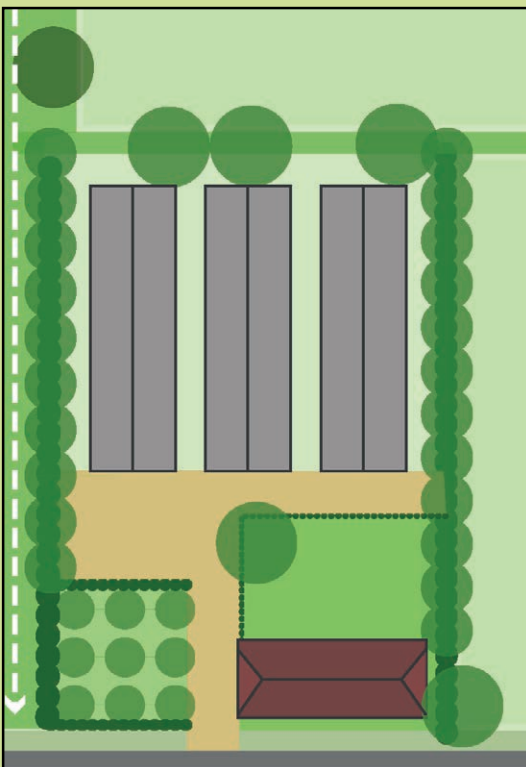
De meeste grotere en bedrijfsmatige erven liggen in het grootschaligere landschap van de jonge heideontginningen, zoals aan de Peedijk of aan de Bekenweg. De stallen zijn van een grote maat. Hieronder vallen ook de grotere paardenhouderijen en maneges. Stevige erfbeplantingen, zoals houtwallen en bomenrijen van gebiedseigen soorten, staan vaak haaks op de weg en halen voor een deel de stallen en bedrijfsbebouwing uit het zicht. De bedrijvigheid hoeft niet geheel uit beeld te worden genomen, een rij bomen waaronder de stallen deels zichtbaar zijn kan heel passend zijn. Andere delen, zoals betonnen kuilplaten en logistieke delen moeten wel zo veel mogelijk uit beeld genomen worden. Het voorerf is nog steeds voor de sier en mag een lossere uitstraling hebben.

3. Maatwerk

Niet ieder erf valt in bovengenoemde archetypen. Omdat ieder erf verschilt is voor een goede landschappelijke inpassing sowieso altijd maatwerk nodig. Hoe u dat doet laat u zien in uw erfinpassingsplan. Uitgangspunt daarbij is dat u de visuele invloed van 'rode' functies op de beleving van het buitengebied verzacht of weg neemt. Inpassing gebeurt met in acht neming van de karakteristieken van het landschap waar de ontwikkeling in ligt én met in acht neming van de karakteristiek en functionaliteit van de ontwikkeling zelf.

Uitgangspunten bedrijfsmatig doorontwikkeld erf

1. Een doorontwikkelde erf is een herkenbaar ensemble in het landschap en bestaat uit gebouwen, erfinrichting en beplanting.
2. Het hoofdvolume (de langgevelboerderij) is georiënteerd aan de straat. De stallen staan er achter. Bij nieuwe ontwikkelingen dient het erf zo compact mogelijk te blijven.
3. Nieuwe stallen dienen bij voorkeur op het achtererf gepositioneerd te worden en niet aan de zijkanten van het erf (over de breedte langs de weg).
4. Een erf heeft één duidelijke hoofdentree, enkel indien noodzakelijk is een tweede inrit mogelijk.
5. Zowel architectuur als erfinrichting kenmerkt zich door ingetogenheid en soberheid en sluit zich aan bij wat er van oudsher is.

6. Een erf heeft een 'voor-' en 'achtererf': de 'sierzijde' en de 'werkzijde'.
7. De erfbeplanting aan de voorzijde bestaat uit de voortuin met sierbeplanting of gazon, omzoomd door een geschoren haag (max 120 cm hoog). Bij een brede voorruimte is een boomgaard, dierenweide of een bosje een goede aanvulling.
8. De zijkanten hebben een stevige aanplant. De achterzijde wisseld naar gelang de situatie. Elementen:
  - een rij landschapsbomen in een strook kruidenrijk gras (min. 5m breed)
  - een houtsingel: een struweelstrook met een groot aantal bomen (min. 6 meter breed)
  - een fruitboomgaard op voor- of achterzijde
  - een klein bosje
9. Gebruik geen rasters of hek. Wanneer het niet anders kan, maak het hek of raster dan niet hoger dan 1 meter. Gebruik bij voorkeur natuurlijke materialen zoals kastanjehouten palen en hekken.

Inspiratie inpassing bedrijfsmatig doorontwikkeld erf

Robuuste en gevarieerde inpassing bedrijfskavel

6 Kwaliteitsverbeterende maatregelen

Zoals beschreven in hoofdstuk 2 dient een ontwikkeling die bestemmingswinst creëert (categorie 3) altijd gepaard te gaan met een fysieke investering in de landschappelijke kwaliteiten. Hiermee wordt bijgedragen aan het realiseren van de doelen die de gemeente Valkenswaard nastreeft voor het landschap. Deze doelen zijn verwoordt in het Landschapsontwikkelingsplan. In dit hoofdstuk worden verschillende voorbeelden van maatregelen beschreven waaraan u kan denken, zoals:

1. De aanleg van landschapselementen buiten het bestemmingsvlak.
2. Het behoud of herstel van cultuurhistorisch waardevolle bebouwing of groen.
3. Het slopen van ontsierende bebouwing.
4. Bijdrage aan de recreatieve structuur.
5. Bijdrage aan de waterconservering in het gebied.
6. Aanleg natuur in het 'Natuur Netwerk Brabant' of ecologische verbindingzones.

1. Aanleg landschapselementen buiten bestemmingsvlak

Met de aanleg van landschapselementen (buiten het bestemmingsvlak) kan een goede bijdrage worden geleverd aan het versterken van de landschappelijke kwaliteit. De visuele aantrekkelijkheid, het cultuurhistorische karakter of de biodiversiteit kunnen er bijvoorbeeld mee vergroot worden. De aanleg van landschapselementen gebeurt altijd met inachtneming van de karakteristieken van het landschap. Ook maken ze bij voorkeur deel uit van de structuren/karakteristieken die ze beogen te versterken (natuur sluit aan bij natuur in de buurt, groen bij al aanwezige groenstructuren).

De STILA (stimuleringsregeling landschap van de provincie) onderscheidt verschillende landschapselementen. In de tabel op de volgende pagina's treft u de landschapselementen, waterelementen en kruidenranden aan die de STILA kent. Per landschapselement is aangegeven in welk landschapstype u deze kunt toepassen.

Patrijzenrand

Een patrijzenrand bestaat uit twee stroken: een strook met een graankruidentmengsel en een strook met een mengsel met lage grassen en kruiden. Door de twee stroken ontstaat er een afwisselend biotoop waardoor deze rand alles biedt wat een patrijzen en andere akkervogels nodig hebben. Broedgelegenheid in het voorjaar, voedsel in de vorm van insecten voor de kuikens en dekking en voedsel (zaden) in de winter.

Bloemblok voor akkervogels

Een bloemblok wordt ingezaaid met een mengsel van eenjarige en meerjarige kruiden en wordt niet gemaaid. Om de twee jaar wordt de helft van het bloemblok opnieuw ingezaaid. Het bloemblokmengsel bloeit gedurende een lange periode en is daardoor zeer aantrekkelijk voor insecten zoals dagvlinders en wilde bijen. Een bloemblok voorziet akkervogels het hele jaar van dekking, nestgelegenheid en voedsel. Dat leidt tot een toename in algemene akkerbiodiversiteit. Hiervan profiteren zowel muizeneters (bijvoorbeeld grauwe kiekendief) als akkervogels die op insecten en onkruiden foerageren (bijvoorbeeld veldleeuwerik).

Wilde bijenrand

Een bijenrand biedt nestgelegenheid en voldoende voedselaanbod aan de honingbij en aan wilde bijen. De rand draagt bij aan de doelstellingen van de Nationale Bijenstrategie. Wilde bijen zijn als bestuivers onmisbaar voor het behoud van flora en fauna in Nederland én zijn cruciaal voor de land- en tuinbouw. Door een rand in te zaaien met een speciaal voor bijen geselecteerd zaadmengsel vinden de bijen voedsel. Om ervoor te zorgen dat er altijd voedsel is voor de bijen wordt de rand gefaseerd gemaaid. Er is dus altijd een deel dat niet gemaaid wordt.

OVERZICHT LANDSCHAPSELEMENTEN

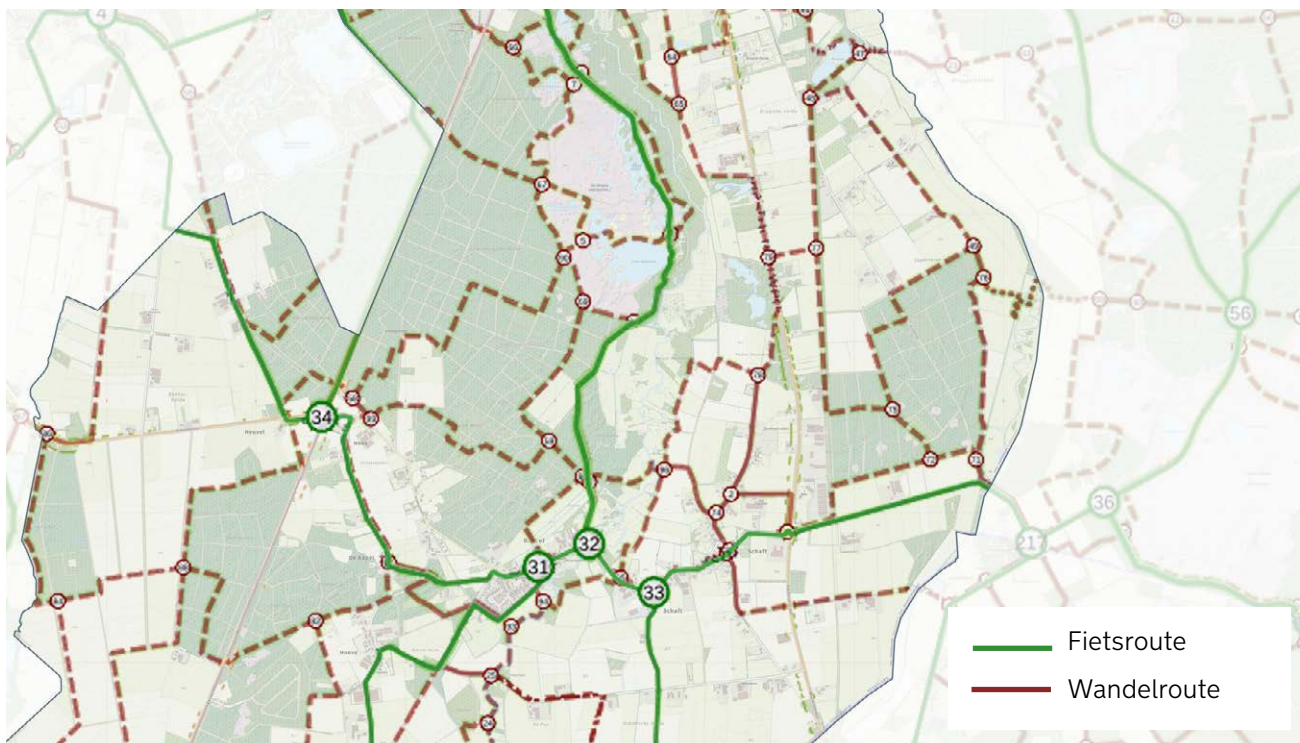
Landschap	Landschapselement	Omschrijving	Inrichtingsaspecten
		Houtwal • Aarden wal met zomereik • Vanuit cultuurhistorie functioneel element Houtsingel • Lijnvormig element van landschappelijke en ecologische waarde	Maatvoering: min. 3m en max. 20m breed Beheer: cyclisch hakhoutbeheer
		• Rij zwarte elzen, vaak aan de slootkant	Maatvoering: plantafstand 1m (let op slootonderhoud) Beheer: cyclisch hakhoutbeheer
		• Blokvormig element met diversiteit aan inheemse bomen en struiken • Ecologisch waardevol	Maatvoering (bosje): divers beheer: dunning na 10 jaar
		• Blokvormig element met beperkte diversiteit soorten. • Wordt eens in een aantal jaar afgezet.	Maatvoering: divers Beheer: hakhoutbeheer
		• Specifieke vorm van hakhoutbeheer met inheemse wilgen in moerassig gebied • Waardevolle ondergroei van planten, varens en mossen	Maatvoering: divers Beheer: elke 4 jaar gefaseerd wilgentenen oogsten
		• ‘gevlochten’ of breed uitgegroeide struiken • Broedplek en voedsel voor vogels	Maatvoering: min. 2 m en max 5 meter breed Beheer: 1x per 2-3 jaar terug-snoeien
		• Structurerende elementen in het landschap • langs perceelsgrenzen en paden	Maatvoering (rij): plantafstand min. 5m en max. 8. Op willekeurige afstand voor natuurlijker uitstraling
		• Bomen met een vergroeiing van de stam (de knot) door het oogsten van de takken • Broedplek voor vogels	Maatvoering: plantafstand min. 5m en max. 8 m. Min. knot-hoogte 1,5m Beheer: eens per 5 tot 8 jaar knotten.
		• Op en nabij erven. • Streekeigen soorten	Maatvoering: divers Beheer: 1x per 2 jaar snoeien
		• Vaak als overgangsgebied tussen agrarisch percelen en bossen • Extensief beheer, waarbij de natuur haar gang kan gaan • Bij gunstige ligging: warmer micro klimaat voor broedvogels, insecten, amfibieën en reptielen.	Maatvoering: min. 3m en max 6m Beheer: 1x per 3-6 jaar terug-snoeien

Landschap	Landschapselement	Omschrijving	Inrichtingsaspecten
	Poel	Voortplantingsbiotoop voor amfibieën en libellen (GEEN waterberging)	Maatvoering: min 100 m ² Specifiek ecologisch beheer en inrichting
	Natuurvriendelijke oever	- Vergraven slootoevers met een plas- of dras berm of een flauw talud. - Rijk aan plantensoorten en aantrekkelijk voor insecten en vogels	Maatvoering: min. 3m en max 6m Beheer: max. 1x per 2 jaar en min. 1x per 4 jaar gefaseerd maaien
	Infiltratiegreppel	- Ondiepe greppel evenwijdig aan de beek of waterloop - Vangt afstromend water op voordat het in de beek terecht komt - Beek wordt minder belast door zuivering water na infiltratie	Maatvoering: divers Beheer: wanneer nodig
	Waterbergingsvoorziening	- Plek om overvloed aan water tijdelijk te 'parkeren' - Na piekmoment infiltreert het water of stroomt langzaam naar de waterloop.	Maatvoering: divers Beheer: max. 1x per 2 jaar
	Botanische weiderand	- Strook langs weide met inheemse kruiden - Waardevol voor insecten - Weiderand naast een sloot heeft een positief effect op de waterkwaliteit. - Weiderand ligt altijd naast een ander landschapselement	Maatvoering: min. 3m en max 6m Beheer: min 1x per jaar en max 2x per jaar maaien
	Wintervoedselrand	- Strook waar granen en kruiden in de winter blijven staan. - Foerageerhabitat en voedsel voor vogels, dragen bij aan de winteroverleving en dus de populatieaantallen - Gelegen naast opgaande vegetatie	Maatvoering: min. 6m en max 12m Beheer: Wintervoedselranden moeten dan ook tot en met maart blijven liggen.
	Wilde bijenrand	- Ingezaaide randen met een speciaal voor wilde bijen geselecteerd zaadmengsel - Nestgelegenheid en voedselaanbod voor bijen - Draagt bij aan doelstellingen van de Nationale Bijenstrategie	Maatvoering: min. 6m en max 12m Beheer: gefaseerd maaien, er blijft altijd een deel staan
	Patrijzenrand	- Bestaat uit twee stroken: 1) strook met graankruidenmengsel en 2) een strook met lage grassen en kruiden. - Afwisselend biotoop voor patrijzen en andere akkervogels, voor broedgelegeneheid, voedsel en beschutting	Maatvoering: min. 6m en max 12m Beheer: gefaseerd maaien, er blijft altijd een deel staan
	Bloemblok voor akkervogels	- Ingezaaid veld met een mengsel van eenjarige en meerjarige kruiden - Lange periode van bloei en aantrekkelijk voor insecten en akkervogels - Toename van algemene akkerbiodiversiteit	Maatvoering: divers Beheer: Wordt niet gemaaid en om de 2 jaar voor de helft opnieuw ingezaaid
	Wandelpad over boerenland	- Wandelpad dwars door de weilanden - Kans voor padennetwerk, herstel historische routes en recreatieve netwerken	Maatvoering: min. 1m en max. 3m Beheer: wanneer nodig

2. Extensieve recreatieve voorzieningen

De aanleg van extensieve recreatieve voorzieningen op uw grondgebied kan ook een kwaliteitsverbeterende maatregel zijn. Te denken valt aan de aanleg van een nieuw wandelpad of het herstellen van een oud pad. Een fijnmazig netwerk van wandelpaden maakt het landschap extra goed beleefbaar. Herstel van oude zandpaden is zowel landschappelijk als cultuurhistorisch waardevol. Bovendien zijn deze paden leefgebied voor specifieke diersoorten. Voorzieningen als bankjes of picknicksets zijn waardevol, mits ze op de juiste locatie geplaatst worden.

De recreatieve voorzieningen moeten passend zijn in het landschap. Ook maken ze altijd deel uit van de structuren die ze beogen te versterken (wandelroutes sluiten aan op bestaande routestructuren, bankjes en picknickvoorzieningen staan langs wandel- en fietsroutes). De vormgeving en het kleurgebruik zijn terughoudend. Maar bepaalde plekken vragen misschien wel om iets bijzonders: bespreek uw ideeën met de gemeente!

Uitsnede van de fietsknooppuntenroute en wandelknooppuntenroute in Valkenswaard. Een recreatieve voorziening is extra waardevol als deze aansluit op deze structuur.

Inspiratie

Verkooppunt boerderijproducten, informatiepunt en/of pauzeplek aan recreatieve route

Openstellen voor wandelaars

Informatiepunt

Pluktuin voor de buurt of buurtschap (niet commercieel)

---

3. Cultuurhistorische waardevolle bebouwing en elementen

Met het behoud van cultuurhistorisch waardevolle bebouwing levert u een belangrijke bijdrage aan de kwaliteitsverbetering van het landschap. De restauratie of eventueel herbouw van verwaarloosde gebouwen of kleine bouwkundige elementen maakt het landschap weer beter leesbaar.

Ook het terugbrengen van oude historische elementen, zoals een oorspronkelijk pad, een bakhuisje, hooimijt, oude spanten van een historische schuur of een oude waterput kunnen een kwaliteitsverbetering zijn. Het dient dan wel onderdeel uit te maken van een integraal plan en getoetst te worden door de welstandscommissie.

---

4. Bijdrage natuurnetwerk en waterconservering gebied

In het buitengebied van de gemeente liggen een aantal kwetsbare natuurgebieden. Door het agrarisch gebied hieromheen meer natuurlijk in te richten wordt het gehele systeem klimaat-robuster en veerkrachtiger. Iets vergelijkbaars geldt voor de waterhuishouding: verschillende kwetsbare gebieden hebben in tijden van weinig neerslag te leiden van verdroging. Dan kan het zinvol zijn om in het agrarisch gebied hieromheen water langer vast te houden.

Maatregelen die aan bovengenoemde doelstellingen bijdragen kunnen onderdeel zijn van de kwaliteitsverbetering. Zo kan water middels stuwen worden vastgehouden of kunnen sloten worden verontdiept of gedempt. Heeft u gronden die in het Natuurnetwerk liggen, dan kunt u ze inrichten en beheren als natuur. Voorop staat dat de maatregelen die u wil nemen ook bijdragen aan het oplossen van een reëel probleem. Hiervoor kunt u de expertise van terreinbeheerders en/of het waterschap betrekken. De gemeente helpt u daar graag bij.

---

5 Slopen ontsierende bebouwing en weghalen niet passende beplanting

Het slopen van opstallen die afbreuk doen aan de kwaliteit van het landschap kunnen worden meegenomen als een maatregel voor kwaliteitsverbetering.

Daarnaast is er ook de mogelijkheid om het weghalen van uitheemse en niet passende beplanting op te nemen als kwaliteitsverbeterende maatregel.

Voorbeelden van ontsierende opstallen

Voorbeelden van niet passende beplantingen (conifeer en laurier).

Colofon

Handreiking kwaliteitsverbetering landschap

opdrachtgever:	Gemeente Valkenswaard
datum:	09 augustus 2021
documentnaam:	2101_R001
contactpersoon gemeente Valkenswaard:	Chris Sandkuil
auteur:	Marianne Verhoeven, Maud Lansu en Jan Hein Ruijgrok marianne@verhoevenderuijter.nl

verhoeven de ruijter

ideeën voor stad en land

Hoogstraat 301
5654 NB Eindhoven
+31 (0)40 293 95 90
www.verhoevenderuijter.nl

Bijlage 1

Overzicht normbedragen

Ontwikkeling:	Waarestijging	Basisinspanning (20%, tenzij anders vermeld*)	Toelichting
Uitbreiding agrarisch, agrarisch technisch of agrarisch verwant bouwvlak zonder bedrijfswoning	€ 17,50	€ 3,50	Bedrag per m2
Uitbreiding agrarisch, agrarisch technisch of agrarisch verwant bouwvlak met bedrijfswoning	€ 22,50	€ 4,50	Bedrag per m2
Bedrijfswoning (1 per bouwvlak)	€ 75.000,00	€ 15.000,00	Bedrag per woning
Uitbreiden bedrijfswoning boven 750 m3	€ 10.000,00	€ 2.000,00	Bedrag per 200 m3, per m3 € 50,00
Omzetten agrarisch bouwvlak naar woonbestemming:			
tot 1.000 m2	€ 135,00	€ 27,00	Gestaffeld bedrag per m2
1.000 - 3.000 m2	€ 30,00	€ 6,00	
> 3.000 m2	€ 10,00	€ 2,00	
Vergroten woonbestemming > 1.000 m2 tlv agrarisch onbebouwd	€ 30,00	€ 6,00	Bedrag per m2
Vergroten woning > 600 m3	€ 300,00	€ 60,00	Bedrag per m3
Omzetting agrarisch bouwvlak naar een niet-agrarische bedrijfsbestemming			
< 1.000 m2	€ 90,00	€ 18,00	Gestaffeld bedrag per m2
> 1.000 m2	€ 50,00	€ 10,00	
Uitbreiding van een bestaande niet agrarische bedrijfsbestemming:			
Zonder verruiming bouw mogelijkheden	€ 50,00	€ 10,00	Bedrag per m2
Extra te bebouwen oppervlak	€ 150,00	€ 30,00	
Omzetting niet-agrarisch bouwvlak naar woonbestemming:			
< 1.000 m2	€ 70,00	€ 14,00	Gestaffeld bedrag per m2
1.000 - 3.000 m2	€ 20,00	€ 4,00	
> 3.000 m2	€ 10,00	€ 2,00	

Prijspeil bedragen

2-11-2021

Bedragen worden jaarlijks geïndexeerd bij de vaststelling van de begroting

Indexatie op basis van de berichten van het Kadaster over de ontwikkelingen van de agrarische grondmarkt.

<https://www.kadaster.nl/zakelijk/vastgoedinformatie/kwartaalberichten-agrarische-grondmarkt>

Bijlage 2

Overzicht ontwikkelingen per categorie

Categorie 1.

- Binnenplanse 10%-afwijking: kleine afwijkingen ten behoeve van hoogte en situering (bij herziening bestemmingsplan);
- Wijzigen bestemming naar Bos/Natuur en treffen bestemmingsregeling/aanleg voorzieningen die een fysieke verbetering van de aanwezige of potentiële kwaliteiten van bodem, water, natuur, landschap of cultuurhistorie of van extensieve recreatieve mogelijkheden tot gevolg hebben;
- Vestiging van of de splitsing in meerdere wooneenheden in monumentale/karakteristieke/cultuurhistorisch waardevolle bebouwing (conform artikel 11.1 lid 3 van de Verordening Ruimte);
- Vergunningsvrije veranderingen
- Vergroten inhoud van een burgerwoning tot 600 m³;
- Vergroten van een bedrijfswoning tot 750 m³;
- Vergroten aantal m² bijgebouwen bij woning tot 100 m² in totaal;
- Uitbreiding bestemmingsvlak wonen tot 1000m²;
- Herbouw woning binnen vigerend bestemmingsvlak (conform artikel 11.1 lid 3 van de Verordening Ruimte);
- Bed & breakfast en kleinschalige recreatieve nevenactiviteiten in/bij woning binnen vigerende bouwregeling (oppervlakte bijgebouwen) en binnen vigerend bestemmingsvlak wonen ;
- Aan huis gebonden beroep/bedrijf in/bij woning binnen vigerende bouwregeling (oppervlakte bijgebouwen);
- Ontheffing tijdelijke huisvesting seizoensarbeiders binnen vigerende, bestaande bebouwing(dit mag niet leiden tot het ontstaan van een zelfstandige woonruimte);
- Huisvesting reclasseringsjongeren op (agrarisch) bedrijf binnen vigerende, bestaande bebouwing (dit mag niet leiden tot het ontstaan van een zelfstandige woonruimte);
- Toestaan tijdelijke teeltondersteunende voorzieningen;
- Verkoop van op het eigen (agrarisch) bedrijf vervaardigde producten tot een maximum van 200m² binnen vigerende bouwregeling bedrijfsbebouwing;
- Nevenactiviteiten en verbrede landbouwactiviteiten bij een agrarisch bedrijf binnen bestaande bebouwing (dus geen nieuwbouw).

Categorie 2:

- Huisvesting reclasseringsjongeren op (agrarische) bedrijven binnen vigerend bouwvlak, in ofwel tijdelijke wooneenheden/stacaravans/woonunits, ofwel in binnen de vigerende bouwmogelijkheden nieuw op te richten bedrijfsbebouwing;
- Ontheffing tijdelijke huisvesting seizoenarbeiders op (agrarische) bedrijven binnen vigerend bouwvlak, in ofwel tijdelijke wooneenheden/stacaravans/woonunits, ofwel in binnen de vigerende bouwmogelijkheden nieuw op te richten bedrijfsbebouwing;
- Minicampings tot een maximum van 25 mobiele kampeermiddelen gedurende het zomerseizoen (ca. 7 maanden); direct aansluitend aan woonbestemming of agrarisch bouwvlak; met gebouwde voorzieningen binnen vigerende bebouwing/bouwmogelijkheden;
- Nevenactiviteiten en verbrede landbouwactiviteiten bij een agrarisch bedrijf die gepaard gaan met uitbreiding/nieuwbouw bedrijfsbebouwing binnen vigerend agrarisch bouwvlak; (mogelijkheden onder overeenkomstige toepassing van artikel 11.6 lid 1 en lid 2 van de Verordening Ruimte)
- Vormverandering van een (agrarisch) bouwvlak of van een bestemmingsvlak (zonder afwijking van de vigerende bouwregels);
- Paardenbakken (zonder gebouwen!) direct aansluitend bij woonbestemming;
- Bestemmingswijziging van een niet-agrarische bedrijfsbestemming of van een bestemming “wonen-met aanduiding voormalig agrarisch bedrijf (vab)” naar een agrarisch bedrijf (agrarisch bouwvlak niet groter dan niet-agrarisch bestemmingsvlak);
- Bestemmingswijziging agrarische bouwvlak naar bestemming wonen.
- Bestemmingswijziging agrarisch bouwvlak of van een bestemming “wonen met aanduiding voormalig agrarisch bedrijf (vab)” of (overig)niet-agrarische bedrijfsbestemming naar agrarischtechnische of agrarisch verwante bedrijfsbestemming (zonder bestemmingsvlakvergroting);
- Omschakeling agrarisch bedrijf van de ene agrarische bedrijfsvorm naar een andere agrarische bedrijfsvorm (omvang bouwvlak onveranderd);
- Vergroten van het oppervlak aan bijgebouwen bij een (bedrijfs-)woning tot maximaal 150 m² (niet vallend onder de artikel 2 tot en met 4 van het Besluit omgevingsrecht).
- Ontwikkelingen behorende tot categorie 3 met een berekende basisinspanning minder dan €1000,-

Categorie 3:

- Alle overige ontwikkelingen

Bijlage 3 Beplantingslijst Brabants Landschap

Overzicht boom- en struiksoorten voor erf- en landschappelijke beplantingen

Geadviseerd wordt om alleen die soorten aan te planten die van nature op de betreffende groeiplaats thuishoren.

De soorten tussen haakjes (x) alleen op erven en/of als laanboom langs wegen

Sortiment		Soorten per beplantingsgroep					
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Bosplantsoen B= boomvormer Str = struik H = ook geschikt in haag	Laanbomen en veren	Zand Droog Schraal	Zand Vochtig-Nat Schraal	Zand Droog Voedselrijk	Zand Vochtig-Nat Voedselrijk
Abeel, grauwe	Populus canescens		B c.v.			X	
Appel, wilde	Malus sylvestris	B	B				
Berk, ruwe	Betula pendula	B	B	X		X	
Berk, zachte	Betula pubescens	B	B		X		X
Bes, aal-	Ribes rubrum	Str					X
Bes, zwarte	Ribes nigrum	Str					X
Beuk	Fagus sylvatica	B / H	B	X		X	
Bosroos	Rosa arvensis	Str				X	X
Eglantier	Rosa rubiginosa	Str					
Eik, zomer-	Quercus robur	B	B	X	X	X	X
Eik, winter-	Quercus petraea	B	B	X		X	
Els, zwarte	Alnus glutinosa	B / H	B		X		X
Esdoom, gewone	Acer pseudoplat.		B			(x)	
Esdoom, noorse	Acer plantanoides		B			(x)	
Es, gewone	Fraxinus excelsior	B	B	Niet aanplanten i.v.m. essensterfte			
Gagel	Myrica gale	Str			X		
Gelderse roos	Viburnum opulus	Str					X
Haagbeuk	Carpinus betulus	B / H	B			X	
Hazelaar	Corylus avellana	Str				X	X
Heggeroos	Rosa corymbifera	Str				X	
Hondsroos	Rosa cannina	Str				X	
Hoogstamfruitbomen	Div. soorten		B				
Hulst	Ilex aquifolium	Str / H				X	
Iep, Div. klonen	Ulmus		B				
Iep, steel-	Ulmus laevis	B	B			X	
Kardinaalsmuts	Euonymus europ.	Str				(x)	X
Kastanje, tamme	Castanea sativa	B	B	(x)		(x)	
Kers, zoete	Prunus avium	B	B			X	X
Kornoelje, rode	Cornus sanguinea	Str / H				(x)	X
Kornoelje, gele	Cornus mas	Str / H				(x)	
Kraagroos	Rosa agrestis	Str				X	X
Krenteboompje	Amelanchier lamar.	Str		X	X	X	
Liguster, wilde	Ligustrum vulgare	Str / H				(x)	
Linde, kleinbladige	Tilia cordata	B	B			X	
Linde, grootbladige	Tilia platyphyllos		B			(x)	
Linde, zilver-	Tilia tomentosa		B			(x)	
Linde, Hollandse	Tilia vulgaris		B			(x)	
Lijsterbes	Sorbus aucuparia	Str.		X	X	X	X
Meidoorn, eenstijlige	Crataegus monog.	Str / H				X	X
Meidoorn, tweestijlige	Crataegus laevigata	Str / H	Let op buffergebieden bacterievuur			X	X
Mispel	Mespilus germanica	Str					X
Noot	Juglans regia		B			(x)	(x)
Paardekastanje	Aesculus hippocast.		B	Niet aanplanten i.v.m. bloedingsziekte			

Sortiment		Soorten per beplantingsgroep					
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Bosplantsoen B= boomvormer Str = struik H = ook geschikt in haag	Laanbomen en veren	Zand Droog Schraal	Zand Vochtig-Nat Schraal	Zand Droog Voedselrijk	Zand Vochtig-Nat Voedselrijk
Peer, wilde	<i>Pyrus pyraeaster</i>	Str		X	X		
Plataan, gewone	<i>Platanus acerifolia</i>		B			(x)	
Populier, euramerik.	<i>Populus euramer.</i>		B				X
Populier, zwarte	<i>Populus nigra</i>		B			X	X
Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>	Str / H				X	
Veldesdoorn	<i>Acer campestre</i>	Str - groot / H				X	
Vlier, gewone	<i>Sambucus nigra</i>	Str					X
Vlier, tros	<i>S. racemosa</i>	Str				X	X
Vogelkers, inheemse	<i>Prunus padus</i>	Str - groot					X
Vuilboom	<i>Rhamnus frangula</i>	Str		X	X	X	X
Wegedoorn	<i>Rhamnus cathart.</i>	Str - groot					X
Wilg, amandel-	<i>Salix triandra</i>	Str - groot					
Wilg, bittere	<i>Salix purpurea</i>	Str - groot					X
Wilg, bos-	<i>Salix caprea</i>	Str - groot			X	X	X
Wilg, grauwe	<i>Salix cinerea</i>	Str			X		X
Wilg, kat-	<i>Salix viminalis</i>	Str - groot					
Wilg, geoorde	<i>Salix aurita</i>	Str			X		X
Wilg, kraak-	<i>Salix fragilis</i>	Str.- groot					
Wilg, kruip-	<i>Salix repens</i>	Str			X		
Wilg laurier-	<i>Salix pentandra</i>	Str - groot					
Wilg, schiet-	<i>Salix alba</i>	Str	B en stek				X

Cultivars (c.v.) van laanbomen. Alleen op erven of als laanboom langs wegen: *Populus canescens* 'De Moffart en Witte van Haamstede', *Acer Rotterdam*, *Ulmus* 'Dodoens, Clusius en Lobel', *Tilia cordata* 'Erecta en Roelvo', *Tilia vulgaris* 'Pallida', *Populus x canadensis* div. cultivars, *Populus alba* 'Limpde en Belders'.

Korte typering groeiplaatsen:

Zand, droog, schraal

: Teeltlaag dunner dan 40 centimeter, grondwatertrap VI en VII (jonge heideontginningen)

Zand, vochtig tot nat, schraal

: Teeltlaag humeus tot moerig en dunner dan 40 centimeter, grondwatertrap II, III en V (jonge heideontginningen)

Zand, droog, voedselrijk

: Teeltlaag humeus en dikker dan 40 centimeter, grondwatertrap VI en VII (oude bouwland)

---

knip/scheerhagen met een gemengd sortiment

Type 1

Acer campestre - veldesdoorn	25%
Crataegus monogyna - eenst.meidoorn	25%
Carpinus betulus - haagbeuk	25%
Fagus sylvatica - gewone beuk	25%

Type 2

Acer campestre - veldesdoorn	20%
Crataegus monogyna - eenst.meidoorn	20%
Carpinus betulus - haagbeuk	20%
Fagus sylvatica - gewone beuk	10%

aangevuld met 30% andere soorten naar keuze:

Ligustrum vulgare - wilde liguster
Cornus sanguinea - rode kornoelje
Cornus mas - gele kornoelje
Euonymus europ. - kardinaalsmuts
Corylus avellana - hazelaar
Quercus robur - zomereik

Opm.:

- percentageverdeling is indicatief
- meidoorn is niet altijd gewenst of toegestaan (Bacterievuur)
- enkele rij; 4 st./m1
- groepsgewijs planten 3 á 5 per soort
- aantallen zo mogelijk altijd afronden op 25 stuks
- vanaf jaar van aanplant jaarlijks knippen/snoeien tot gewenste hoogte is bereikt
- evt. lange scheuten doorvlechten
- liguster en kardinaalsmuts zijn licht giftig
- bijmenging met soorten als Prunus spinosa (sleedoorn) en Rosa canina/rubiginosa (hondsroos/eglantier) kan wel, maar deze soorten geven veel wortelopslag
- evt. verspreid een enkele meidoorn en/of haagbeuk laten doorgroeien en t.z.t. knotten

struweelhagen gemengd (vergel. 'Maasheggen')

Crataegus monogyna/laevigata - een/tweestijlige meidoorn 50%

aangevuld met volgende soorten naar keuze:

Euonymus europ. – kardinaalsmuts
Cornus sanguinea – rode kornoelje
Prunus spinosa – sleedoorn
Rosa canina/rubiginosa – hondsroos/eglantier
Viburnum opulus – Gelderse roos

Opm.: enkele rij; 3 á 4 st./m1; groepsgewijs planten; periodiek terug snoeien tot ca. 1,20 m boven MV